

O PRESLOVLJAVANJU

Libar od intrade, prošnje, magazina i fiti pisale su različite ruke od 1753. do 1820. u samostanu sv. Frane *prid* Rabom. Sve što je pisano glagoljicom donosili smo transliteracijom uz određene transkripcijske zahvate da bi tekst u neprimjetnu odmak od izvornika bio što jasniji. Latinične pak zahvate bez obzira na to jesu li pisani hrvatskim ili talijanskim jezikom morali smo donijeti u dosljednoj transkripciji zato što se ortografski i gramatički nisu mogli usustaviti.

Glagoljica je u franjevacu trećoredaca glagoljaša *ugodan kurziv* umjerena duktusa Levaković-Karamanove ortografske škole te je ponešto drukčija u odnosu na konzervativniji sustav sjevernodalmatinske glagoljice ili pak razvedeniji sustav kvarnersko-istarske glagoljice.⁸⁷ Ta je škola nastala u Rimu pod okriljem Svete kongregacije za širenje vjere (*Sacra congregatio de propaganda fide*). Po svojim je načelima i pod svojim okriljem nastojala postići uniju s pravoslavnim istočnoslavenskim i južnoslavenskim svijetom, među ostalim, rusifikacijom ili istočnoslavenizacijom liturgijskih knjiga pisanih hrvatskim crkvenoslavenskim jezikom. Stoga je određene fonološke, gramatičke, leksičke i pravopisne norme istočnoslavenskih idioma crkvenoslavenskoga jezika ubacila u hrvatskokrkvenoslavenski liturgijski korpus do te mjere da se govori o novocrkvenoslavenskoj kao novom liturgijskom jeziku Katoličke Crkve.⁸⁸ Franjevci trećoredci glagoljaši vjerno su slijedili odluke te Kongregacije. Među rijetkim su glagoljašima koji nisu molili iz tzv. ščaveta iliti neslužbenih knjižica Službe Božje pisanih latinicom na narodnom jeziku.⁸⁹

U samostanskim se školama franjevacu trećoredaca glagoljaša učio upravo taj novocrkvenoslavenski jezik i pravopis. Osobito je bio utjecajan *Bukvar slavenskij pismeny* splitskoga nadbiskupa Matea Karamana.⁹⁰ Tako je u trećoredske glagoljske spise iz toga priručnika ušao apostrof kao oznaka umekšanosti palatalnih konsonanata i zamjena za sonant *j*. Bilježenje apostrofa u trećoredaca neujednačeno je do te mjere da ga je najbolje izostaviti pri transliteraciji jer je često bez ikakva smisla prepušten pojedincevoj slobodnoj ruci. Njegovo bi vjerno prenošenje samo opteretilo tekst, a smisao prenesene riječi ne gubi se njegovim izostavljanjem. Neujednačeno se pojavljuju i druga ortografska obilježja poput interpunkcijskih znakova i pisanja velikih slova. Stoga smo ih u tekstu ujednačili prema suvremenim pravopisnim načelima.

Osobna imena, nezamjenjiv i neprevodiv dio osobnosti, donijeli smo u vjeronom liku (npr. *Anton, Bortulo, Domenigo, Frančesko, Lodovik, Osip, Paval, Šera-*

⁸⁷ ŠTEFANIĆ 1969: 20; BOTICA, KOVAČIĆ, KUCHAR 2015: 24.

⁸⁸ MIHALJEVIĆ 2014: 11.

⁸⁹ BOTICA, KOVAČIĆ, KUCHAR 2015: 24.

⁹⁰ ŠTEFANIĆ 1969: 20.

fino). Često se u prenošenju osobnih imena u latiničnom zapisu ide za njihovom standardizacijom na suvremenoj štokavštini. Tako bi, primjera radi, navedena imena u zagradama, da su kojim slučajem bila u latinskom ili talijanskom izvorniku, najvjerojatnije bila donesena ovako: *Antonius* / *Antonio* / *Antun*; *Bartholus* / *Bartolo* / *Bartol*; *Dominicus* / *Domenico* / *Dominik*; *Franciscus* / *Francesco* / *Franjo*; *Ludovicus* / *Lodovico* / *Ludovik*; *Josephus* / *Giuseppe* / *Josip*; *Paulus* / *Paolo* / *Pavao*; *Seraphinus* / *Serafino* / *Serafin*. Stoga je i radi uvida u izvorni antroponimijski fond nekoga prostora i vremena vrijedno objaviti što više vrela koja su na glagoljici.

Budući da je razumljivost najvažnije načelo prijenosa glagoljskoga izvornika u ovoj knjizi, nastojali smo razriješiti sve izvorne kratice i pokrate. Razriješene su ove: *bl* (baril), *č* (časnomu), *časmu* (časnomu), *f* (fra), *fr* (fra), *franka* (Frančiska), *gna* (gvardijana), *gnu* (gospodinu), *gr* (gvardijan), *grn* (gvardijan), *grnstom* (gvardijanstvom), *komsii* (komisarij), *komria* (komisarija), *komriê* (komisarija), *mazin* (magazin), *mosra* (mostira), *mosru* (mostiru), *m č* (mnogo časnomu), *minr* (ministar), *mnr* (ministar), *mr* (ministar), *oc* (otac), *ot* (otac), *p* (pok.), *p* (poštovanoga), *provl* (provincijal), *provla* (provincijala), *s* (sv.), *sga* (svetoga), *ste* (svete), *šekrii* (šekretarij), *šr* (šjor), *vikri* (vikarij). Nismo razrješavali *n°* (numero, broj).

Slova izostavljena u riječima prilikom brzine pisanja donosili smo u uglatim zagradama []: npr. *Ka[m]por*, *magazi[n]*, *stav[lje]no* itd. Izostavljene riječi potvrđene na drugim mjestima u izvorniku također smo donosili u uglatim zagradama []: npr. *na vejskom [otoku]*, *od šenice [i] ozimca*, *to [lje] prošnja* itd. Nejasne i nerazriješene riječi donosili smo s upitnikom u oblim zagradama (?): npr. *bi dato proka[ratur]m(?) frmentuna*, *od kralja seljale(?)*, *prisident pakani(?)* itd.

Glagoljske smo znakove za brojevnu vrijednost prenijeli arapskim brojkama, a uz redne smo dodavali točku. Arapski pak brojevi u izvorniku idu tek od 1803. godine.

U skladu s načelom razumljivosti suvremenom čitatelju koji ne mora nužno biti stručnjak u ovom području počiva cijeli pristup izvorniku i njegov prijenos u latinicu. Za početak, da bi se rekonstruirao pouzdan i široj javnosti razumljiv tekst, trebalo je izvorniku pristupiti bez dosljedne transliteracije (npr. *datje* → *datje*, *godišće* → *godišće*, *posiêt* → *posijat*, *polû* → *polju* itd.), odnosno s preinakama koje se svode ili na kurzivno bilježenje (npr. *gardiên* → *gvardijan*, *ûna* → *juna*, *posiano* → *posijano*, *prošne* → *prošnje*, *Sablič* → *Sabljić* itd.) ili pak na masno slovo *j* (npr. *aventariiu* → *aventariju*, *doidoh* → *dojdoh*, *koia* → *koja*, *veiski* → *vejski* itd.). Različitim smo označavanjem slova htjeli postići veću bliskost s glasovnim ostvarajem vodeći računa i o tome da se sačuva podatak o izvornom načinu pisanja.

Talijanske i hrvatske latiničke zapise transkribirali smo vjerno jer bilo kva preinaka koja bi išla ususret današnjemu čitatelju traži previše intervencija u izvorni tekst. K tomu, dosljedno smo kurzivno donijeli hrvatske latinične za-

pise kako bi ih čitatelj razlikovao od glagoljskih. Zapisivači su se mučili kako te latinične zapise pisati zato što im je osnovno pismo bila glagoljica, pa je te zapise teže čitati. Srećom ih nema puno i uglavnom su iz doba francuske uprave nad Rabom.